

אבל רבינו תם מפרש, שרק באכילה הם אסורים. ו"אלו עוברין" – מן השלחן

קאמר. כי אין בחמץ נוקשה⁽⁶⁾ ובתערובת חמץ איסור "בל יראה"⁽⁷⁾.

6. וסבר כן בין בנוקשה ובין בתערובת. אבל בראשונים מבואר, שיש לחלק ביניהם. דבנוקשה אין לנו לחדש "בל יראה", מאחר דליכא לזה קרא. אבל תערובת שאני. וג' סברות הוזכרו בזה.

א. התוספות שאנן כתב, דאף כשאין בו כזית בכדי אכילת פרס, מכל מקום אסור הוא כדין חצי שיעור, האסור מן התורה. ורק לענין מלקות בעינן קרא, לצרף אליו את אכילת ההיתר.

ודבר זה שנוי במחלוקת הפוסקים.

הבית יוסף [סימן תמב] כתב בדעת הטור, דכל חמץ שאין לוקים על אכילתו, אין עוברים עליו ב"בל יראה". ואפילו שהוא אסור מן התורה.

עוד העלה הדגול מרכבה [שם סעיף ז], דכבר כתבו התוספות בשבועות [טז ב] דרק באיסורי אכילה קים לן "חצי שיעור אסור מן התורה".

מיהו צידד, דאפשר שאף ב"בל יראה" קיימא לן הכי. משום שהוא בדבר מאכל. וכן הוכיח מדברי התוספות לעיל [כט ב].

והשאגת אריה הוכיח, דבאיסור "בל יראה" חצי שיעור מותר מן התורה. שהרי נחלקו בית שמאי ובית הלל בפרק קמא דביצה, בשיעור חמץ לענין "בל יראה", אם הוא בכזית או בככותבת. ואם חצי שיעור אסור מן התורה, מאי נפקא מינה בשיעורו. והלא בין כך אין בו מלקות. ובסיבת הדבר כתב, דיסוד איסור חצי שיעור הוא משום דחזי לאיצטרופי. שאם ישלים עליו עוד חצי שיעור, איגלאי מילתא למפרע שגם החצי הראשון היה אכילת איסור. שהרי בהכרח יש לצרף את האכילה הקודמת של חצי שיעור לאכילה השניה של חצי שיעור, כי רק מצירוף האכילה הקודמת אל האכילה השניה יש כזית. ולכן, גם האכילה הראשונה אסורה מן התורה, למרות שאין בה שיעור.

אבל ב"בל יראה" לא שייכא האי טעמא. שהרי אם יצרף אליו עוד חצי שיעור, הרי יש לו שיעור שלם עכשיו, ואין צריך לצרף למפרע את החצי הראשון שהיה ברשותו מקודם, אלא מעתה יש ברשותו שיעור שלם של כזית, ומכאן ולהבא יעבור על מה שעתה יש לו שיעור שלם. זאת ועוד. אם ישרף החצי שיעור חמץ הראשון ויהיה לו חצי שיעור חמץ נוסף, לא יצטרף החצי הראשון אל השני לעבור עליו כדין שיעור שלם.

עוד יעוין בחכם צבי [סימן פו], שכתב דלא שייך חצי שיעור אלא באכילה. משום שעל ידי שאוכלו, הרי הוא מחשיבו לשיעור חשוב. אבל ב"בל יראה" לא שייך האי טעמא.

ב. הר"ן כתב, דכיון שהחמץ לא בטל בתערובת [משום שהוא נותן טעם], ויש בו כזית בצירוף כל התערובת, עובר עליו. ודוקא לאכילה בעינן קרא, לפי שאין בו כזית בכדי אכילת פרס, כמבואר להלן. וכדי לחייבו באכילה צריך לצרף אף את אכילת ההיתר. וכן פירש הרמ"ך בדעת הרמב"ם [הובא במגיד משנה פרק ד הלכה ח].

ג. הפני יהושע כתב, דלעולם איכא בכותח הבבלי כזית בכדי אכילת פרס. אלא דכפועל אין אוכלים אותו אלא בטיבול. ובאופן אכילה זה אין בו כדי אכילת פרס, כמבואר לקמן. ומכל מקום, לענין "בל יראה" שפיר מצטרף כזית זה וכן משמע מהמאירי.

ומבואר בשיטות אלו, דלא תליא כלל במחלוקת רבי אליעזר וחכמים לקמן, באם איכא מלקות על אכילת תערובת. אלא אף לחכמים, אף דאינו עובר באכילה, בראיה הוא עובר.

אבל הטור בסימן תמב כתב, דדוקא לרבי אליעזר שאסר אכילת תערובת בלאו, אף אסור להשהותו. אבל לחכמים דסברי "על עירובו בלא כלום", מותר אף להשהותו.

7. והתוספות בריש מכילתין [ב א] כתבו, דאף לרבינו תם, הם מתבערים מן העולם מדרבנן,